

Terminološki kotiček

Mihelič, B., Humar, M., in Nikšič, M. (ur.) (2015): *Urbanistični terminološki slovar*. Ljubljana, Urbanistični inštitut Republike Slovenije in Založba ZRC SAZU.

régija -e ž

1. širši teritorij s skupnimi naravnimi, gospodarskimi, funkcijskimi, zgodovinskimi, kulturnimi značilnostmi

ang.: *region*

2. prostorska enota med državno in občinsko ravni, oblikovana za potrebe planiranja

ang.: *planning region*

3. administrativno-upravna enota med državno in občinsko ravni

ang.: *region, district*

krajina -e ž

prostor, v katerem prevladujejo naravne prvine in je rezultat medsebojnega delovanja in vplivanja naravnih in človeških dejavnikov

ang.: *landscape*

policéntrični urbáni systém -ega -ega -a m

1. omrežje naselij z gravitacijskimi zaledji, ki imajo podoben funkcionalni pomen in velikost, med katerimi obstaja delitev političnih, družbenih, gospodarskih, kulturnih in finančnih dejavnosti in so povezana v funkcionalno celoto, v kateri poteka intenzivna dnevna selitev prebivalcev

ang.: *polycentric urban system*

2. po Odloku o strategiji prostorskega razvoja Slovenije, 2004 dvostopenjsko strukturirano omrežje mest državnega in regionalnega pomena, na katero se z medsebojnimi prometnimi povezavami navezuje omrežje drugih središč z različnimi funkcijami

ang.: *polycentric urban system*

urbána decentralizácija -e -e ž

razselitev dejavnosti, ustanov in prebivalstva iz enega v več središč

PRIM.: policéntrični razvoj

ang.: *urban decentralisation*

teritoriálna kohezija -e -e ž

1. povezovanje območij z zagotavljanjem skupne infrastrukture, odpravljanjem administrativnih ovir

ang.: *territorial cohesion*

2. politika prostorskega razvoja EU za zmanjšanje razvojnih razlik med regijami

ang.: *territorial cohesion*

prostórsko načrtovánje -ega -a s

po Zakonu o prostorskem načrtovanju, 2007 interdisciplinarna dejavnost, s katero se na podlagi razvojnih usmeritev in ob upoštevanju javnih koristi, varstva okolja, ohranjanja narave, varstva živali in naravnih dobrin, varstva premoženja in kulturne dediščine načrtujejo posegi v prostor in prostorske ureditve

PRIM.: krajínsko načrtovánje, prostórsko planíranje, urbanistično načrtovánje, uréjanje nasélíj, uréjanje prostóra

ang.: *spatial planning*

prostórsko uredítev -e -tve ž

po Zakonu o urejanju prostora, 2003, do 2007 sklop načrtovanih posegov v prostor, dejavnosti in omrežij s pripadajočimi površinami na določenem območju

ang.: *spatial arrangement*

prostórski ákt -ega -a m

po Zakonu o prostorskem načrtovanju, 2007 pravno veljavni dokument, s katerim se določajo in načrtujejo prostorske ureditve na državni, regionalni in občinski ravni, pogoji in merila za njihovo izvedbo, npr. državni strateški prostorski načrt, državni prostorski načrt, občinski prostorski načrt, občinski podrobni prostorski načrt, regionalni prostorski načrt

PRIM.: prostórski dokumènt

ang.: *spatial-planning act*

stratéški prostórski ákt -ega -ega -a m

prostorski akt, s katerim se opredelijo izhodišča, cilji in usmeritve prostorskega razvoja v izbrani prostorski enoti

PRIM.: stratéški prostórski načrt

ang.: *strategic spatial act*

krajínska zasnóva -e -e ž K: KZ

po Zakonu o urejanju prostora, 2003, do 2007 dokument, s katerim se določi strategija prostorskega razvoja zavarovanih in drugih območij s predvidenimi vplivi na krajino, kulturno dediščino, ohranjanje narave ali na trajnostno rabo naravnih dobrin in vključuje zasnovo namenske rabe prostora, usmeritve za razvoj dejavnosti in njihovo prostorsko razporeditev

PRIM.: načrt krajínske arhitektúre

ang.: *landscape layout*

regionální prostórski plán -ega -ega -a m

po Zakonu o regionalnem prostorskem planiranju, 1967, do 1993 dokument, ki določa družbenogospodarska izhodišča in smernice za urejanje prostora, gospodarjenje s prostorom in varovanje krajine za celotno območje Republike Slovenije

PRIM.: regionální prostórski načrt

ang.: *regional spatial plan*

regionalni prostorski načrt -ega -ega -a m K: RPN

po Zakonu o prostorskem načrtovanju, 2007 izvedbeni prostorski načrt, ki ga skupaj pripravi več sosednjih občin, s katerim se načrtujejo prostorske ureditve regionalnega pomena

PRIM.: mèdobčinski lokacijski načrt, regionalna zasnova prostorskega razvoja, regionalni prostorski plán

ang.: *regional spatial plan*

celovita presója vplívov na okólje -e -e -- -- -- ž K: CPVO

po Zakonu o prostorskem načrtovanju, 2007, in Zakonu o varstvu okolja, 2004 postopek, s katerim se v okviru priprave prostorskega ali drugega akta preverjajo potencialni vplivi njegove izvedbe na okolje in upoštevajo zahteve varstva okolja, ohranjanja narave, varstva človekovega zdravja in kulturne dediščine, osnova za izdajo mnenja

PRIM.: mnènje nosilcev urèjanja prostóra, okóljsko poročílo, presója vplívov na okólje

ang.: *comprehensive environmental impact assessment*

okóljsko poročílo -ega -a s

po Zakonu o varstvu okolja, 2004 poročílo o stanju in vplivih na okolje v povezavi z izvajanjem politik, programov, ukrepov na mednarodni, državni, regionalni, lokalni ravni, ki je sestavni del postopka celovite presoje vplívov na okolje

PRIM.: celovita presója vplívov na okólje

ang.: *environmental report*

trájnostni razvòj -ega -ója m

razvoj človeške družbe, ki čim manj izčrpava in obremenjuje naravne danosti, vire in omogoča njihovo obnavljanje

S: sònarávni razvòj, vzdížni razvòj

ang.: *sustainable development*

habítat -a m

naravno življenjsko okolje rastlin, živali ali drugih živih organizmov

ang.: *habitat*

narávna reténzija -e -e ž

poplavno območje, po katerem se razlije visoka voda in se v njem zadrži do upada gladine

PRIM.: zadrževálnik

ang.: *natural retention, natural-retention area*

razvrednòtenje prostóra -a -- s

proces slabšanja kakovosti prostora zaradi nevdrževanja, izselitve prebivalstva, opustitve dejavnosti, za okolje obremenjujoče dejavnosti, npr. težke industrije

S: degradácija prostóra

ang.: *degradation of space, spatial deterioration*

jávni pròstor -ega prostóra m

odprti ali zaprti prostor v javni ali zasebni lasti, pod enakimi pogoji dostopen vsem ne glede na spol, raso, narodno ali socialno pripadnost, npr. železniška postaja, javna knjižnica, ulica, trg, park

ang.: *public space*

jávna korist -e -i ž

splošna družbena korist, opredeljena v področnem predpisu, npr. kakovost okolja, zagotavljanje infrastrukture

PRIM.: javni interès, javno dóbro

ang.: *public benefit*

gospodárska javna ínfrastruktúra -e -e -e ž

po Zakonu o gospodarskih javnih službah, 1993 objekti ali omrežja državnega ali lokalnega pomena, namenjeni opravljanju gospodarskih javnih služb s področja prometa, energetike, komunalnega gospodarstva, telekomunikacij, upravljanja z vodami, varstva okolja in gospodarjenja z naravnimi viri

ang.: *public utilities*

komunálna ínfrastruktúra -e -e ž

infrastruktura, ki zagotavlja osnovne pogoje za prebivanje in dejavnosti v prostoru, npr. energetska, komunikacijska, prometna, okoljska infrastruktura, kanalizacijsko, vodovodno omrežje

PRIM.: enerétska ínfrastruktúra, komunikacijska ínfrastruktúra

ang.: *communal infrastructure, public utilities, communal services*

enerétska ínfrastruktúra -e -e ž

infrastruktura, ki zagotavlja proizvodnjo, prenos in razdeljevanje energije, npr. elektrike, plina, nafte, tople vode, pare

PRIM.: komunálna ínfrastruktúra

ang.: *energy infrastructure*

obmóčje poslòvnih dejávnosti -a -- -- s

območje, na katerem so skoncentrirani poslovni in trgovski objekti, navadno v predmestju, na dobro dostopni lokaciji

S: poslòvna còna

ang.: *business zone, business area*

mobílnost -i ž

premikanje ljudi ali blaga iz kraja v kraj, odvisno od razpoložljivih prevoznih načinov

ang.: *mobility*

prométno vozlišče -ega -a s

stičišče dveh ali več prometnih poti v prometnem omrežju

ang.: *transport node*

ródnost -i ž

število živorojenih, navadno preračunano na tisoč prebivalcev določenega območja v enem letu

S: nataliteta

ang.: *fertility*

selítveni prírástek prebíválstva -ega -tka -- m

razlika med številom priseljenih in odseljenih, navadno preračunana na tisoč prebivalcev določenega območja v letu

S: mehanski prírástek prebíválstva, migracíjski sáldo, nétomi-grácije, nétoselítve, selítvena bilánca, selítveni sáldo

PRIM.: odseljevánje prebíválstva, priseljevánje prebíválstva

ang.: *net migration rate*

priséljenec -nca m

oseba, ki se priseli v določen kraj in se tam za stalno ali začasno naseli

S: imigránt

PRIM.: izséljenec

ang.: *immigrant*

geográfski informácijski sistém -ega -ega -a m K: GÍŠ

1. po Zakonu o prostorskem načrtovanju, 2007 računalniško podprt informacijski sistem za zajem, shranjevanje, urejanje, analizo, upravljanje, povezovanje, predstavitev in prikaz geografskih podatkov

ang.: *geographic information system*

2. strojna in programska oprema in postopki, ki omogočajo zajem, shranjevanje, urejanje, analizo, upravljanje, povezovanje, predstavitev in prikaz geografskih podatkov

ang.: *geographic information system*

funkcionálno ovírana oséba -- -e -e ž

oseba, ki zaradi trajne telesne okvare, bolezni, začasne poškodbe ali duševne motnje potrebuje prilagojene razmere za prebivanje ali delovanje

ang.: *disabled person*

sodelovánje jávnosti -a -- s

aktivna vključenost deležnikov, npr. podjetij, združenj, družbenih gibanj, strokovnjakov, državljanov, pri reševanju prepoznanih razvojnih problemov določenega območja

PRIM.: jávna participácija

ang.: *public involvement, stakeholder engagement*

Integrácija^[1] -e ž

1. ind. geogr. povezovanje podjetij, gospodarskih organizacij zaradi novih oblik proizvodnje, popolnejše ponudbe storitev

2. polit. geogr. prilagajanje ljudi na zanje tuje okolje, ki od priseljencev ne zahteva izgube identitete, pač pa se od njih pričakuje spoštovanje norm in običajev njihovega novega okolja

ang.: *integration*

regionálni razvòj^[1] -ega -ôja m

plan. družbene spremembe, ki so z razvojnimi strategijami, politikami in ukrepi v krajšem časovnem obdobju namenjene zmanjševanju razlik v stopnji razvitosti regij, v daljšem pa njihovega odpravljanju in zmanjševanju razlik v kakovosti življenja njihovega prebivalstva

PRIM.: regionálni prostórski razvòj

ang.: *regional development*

regionálni razvójni prográm^[1] -ega -ega -a m

plan. temeljni programski in izvedbeni dokument za spodbujanje gospodarskega razvoja na regionalni ravni, ki opredeljuje razvojne prednosti regije in vsebuje finančno ovrednotene projekte, programe

ang.: *regional development program*

múltimodálni prevòz^[2] -ega -ôza m

prevoz z različnimi prevoznimi sredstvi

S: kombinírani prevòz, méšani prevòz

ang.: *multimodal transport*

jávna dobrína^[2] -e -e ž

1. → jávno dôbro

2. v ekonomiji dobrina, pri kateri je izključitev posameznika iz potrošnje sicer možna, a nezaželena, saj so mejni stroški oskrbe dodatnega uporabnika enaki nič

ang.: *public good*

jávno dôbro^[2] -ega -a s

stvar, ki jo v skladu z njenim namenom ob enakih pogojih z zakonom določeno splošno rabo lahko uporablja vsakdo

S: jávna dobrína (2)

ang.: *public good*

ékoremediácija^[3] -e ž

var. nar. uporaba naravnih procesov za sanacijo in varovanje okolja

GL.: fítoremediácija

ang.: *ecoremediation*

razvojna regija^[4] -e -e ž

prostorska enota, ki ni pokrajina in nima neposredno voljenih predstavnikov, ima pa vzpostavljene institucije regionalne politike, ki opravljajo svoje poslanstvo in naloge po Zakonu o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja

ang.: *development region*

endogena regionalna politika^[5] -e -e -e ž

del regionalne politike, ki je usmerjen v uresničevanje teritorialnih razvojnih ciljev in se izvaja kot povezovanje notranjih razvojnih pobud razvojnih regij po načelu od spodaj navzgor

ang.: *endogenous regional policy*

dogovor za razvoj regije^[5] -a -- -- m

dvostranski izvedbeni akt, s katerim se uresničuje regionalni razvojni program tako, da se določijo ključni regijski in sektorski projekti za premagovanje razvojnih ovir in doseganje razvojne specializacije razvojne regije ter viri financiranja

ang.: *regional development agreement*

strategija razvoja regije^[6] -e ž

dokument, ki določi cilje in smer razvoja, v kateri želi regija delovati v naslednjih letih

ang.: *development strategy of the region*

NIMBY^[7]

kratica za angleško frazo »*Not in My Back Yard*« (sln. »*ne na mojem dvorišču*«), pri čemer gre za negativen odgovor na nasprotovanje prebivalcev, ki ne odobravajo predloga za novogradnjo, ker verjamejo, da razvoj vključuje sporno ali potencialno nevarno tehnologijo, pogosto s konotacijo, da je tak razvoj potreben v družbi, vendar bi ga bilo treba umestiti drugam

NIMN^[7]

kratica za angleško frazo »*Not in My Neighborhood*« (sln. »*ne v moji soseski*«), pri čemer gre za različico pojava NIMBY, ki se nanaša na zakonodajne ukrepe ali zasebne dogovore, sklenjene za ohranjanje rasne identitete v soseski ali na stanovanjskem območju

NIABY^[7]

kratica za angleško frazo »*Not in Anyone's Backyard*« (sln. »*ne na nikogaršnjem dvorišču*«), pri čemer gre za različico pojava NIMBY, ki se nanaša na določene razvoje, ki se povsod po svetu štejejo za neprimerne, na primer jedrske elektrarne

NAMBY^[7]

kratica za angleško frazo »*Not Against My Business or Industry*« (sln. »*ne proti mojemu podjetju ali panogi*«), pri čemer gre za različico pojava NIMBY, ki se nanaša na politična dejanja, ki bi lahko ogrozila podjetje ali industrijo

BANANA^[7]

kratica za angleško frazo »*Build Absolutely Nothing Anywhere Near Anything*« (sln. »*popolnoma ničesar ne zgradite blizu ničesar*«), pri čemer gre za različico pojava NIMBY, priljubljeno v Združenem kraljestvu, ki se pogosto uporablja za kritiko nenehnega nasprotovanja nekaterih zagovorniških skupin urbanemu razvoju

PIBBY^[7]

kratica za angleško frazo »*Place in Blacks' Back Yard*« (sln. »*postavite na dvorišče temnopoltih*«), pri čemer gre za različico pojava NIMBY, ki nakazuje, da ljudje s socialnimi, rasnimi in ekonomskimi privilegiji nasprotujejo razvoju na lastnem dvorišču, če je treba nekaj zgraditi, mora biti to zgrajeno tako, da zaznane škode izgradnje nesorazmerno prizadenejo revne in socialno prikrajšane ljudi

SOBBY^[7]

kratica za angleško frazo »*Some Other Bugger's Back Yard*« (sln. »*na dvorišču nekoga drugega*«), pri čemer gre za različico pojava NIMBY, ki se nanaša na stanje duha, da je projekt zaželen in morda potreben, vendar le če je izveden drugje

YBNH^[7]

kratica za angleško frazo »*Yes, But Not Here*« (sln. »*ja, ampak ne tukaj*«), pri čemer gre za različico pojava NIMBY, ki se nanaša na stanje duha, da je projekt zaželen in morda potreben, vendar le če je izveden drugje

YIMBY^[7]

kratica za angleško frazo »*Yes in My Back Yard*« (sln. »*lahko na mojem dvorišču*«), pri čemer gre za proračunsko gibanje (nasprotovanje pojavu NIMBY), ki običajno podpira razvoj novih stanovanj v mestih, v katerih so stroški najema stanovanj narasli do nedostopnih ravni, ali projektov v javnem interesu, kot so naprave čistih virov energije (na primer vetrne turbine)

Opombe

^[1] Bufon, M., Černe, A., Gams, I., Jeršič, M., Jurinčič, I., Kladnik, D., idr. (2005): *Geografski terminološki slovar*. Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU.

^[2] Accetto, M., Ahtik, M., Dugar, G., Fajfar, T., Ferčič, A., Filipčič, K., idr. (2018): *Pravni terminološki slovar*. Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU.

^[3] Batič, F., Košmrlj-Levačič, B., Martinčič, A., Cimerman, A., Turk, B., Gogala, N., idr. (2011): *Botanični terminološki slovar*. Ljubljana, Založba ZRC, ZRC SAZU.

^[4] Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj (2023): *Razvojne regije*. Dostopno na: <https://www.gov.si teme/razvojne-regije> (sneto 9. 5. 2024).

^[5] *Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR-2)*. Uradni list Republike Slovenije, št. 20/11. Ljubljana.

^[6] Definicija je povzeta po članku Lavrenčič, V., idr., objavljenem v tej številki revije.

^[7] Definicija je povzeta po članku Dvornik Perhavec, D., objavljenem v tej številki revije.